seda korra juhuliselt ette tuli. Küll aga käis Pärnu kaubandus suures osas, kui mitte eranditult, Viljandi ja Tartu kaudu.

Tartu oli kõigi Liivimaa linnade hulgast Novgorodist kõige hõlpsamini saavutatav, ka Novgorodi noorema venna, Pihkva, kaudu kõigist sündmusist kontoris — tänu häile sidemeile tihtipealegi ka sõja ajal — parimini informeeritud; kõigi nende soodsate tingimuste ühtelangemine pidi kindlustama Tartule silmapaistva koha Saksa-Vene kaubanduslikus läbikäimises. Nagu Riia monopoliseeris Väina jõe kaubanduse ja Tallinna pidas kontrolli Neeva laevasõidu üle, samuti pidi ka Tartu koondama oma kätte kaubandusliku tegevuse Pihkvaga ja järjest rohkem maksma panema oma mõju Novgorodis; ja õieti ei olegi Tartu ajalugu keskajal muud kui ülevõimu pärast Novgorodi „Peetrikojas" suure visaduse ja püsivusega peetud võitluse ajalugu.

Linna ülisoodus asend läbikäimises Novgorodiga selgub juba 1292. a. asjaolust, et Lüübeki, Wisby ja Riia saadikud, kes pidid Novgorodi pääsema läbirääkimiste otstarbel, reisisid sinna ja tagasi Tartu kaudu; Tartust saatsid nad ära ka aruande oma ülesande kordamineku üle. Tartut eelistati ka hiljemini ikka jälle Novgorodi läkitatavate saatkondade kohtamispunktina ta keskusliku asendi tõttu läbirääkimiste kohana; kontori kirjavahetus käis enamikus, hiljemalt aga erandita Tartu kaudu, kust ta edasi toimetati.

Kuid vist on õige pea ka kauplemine Novgorodiga omandanud tunduvalt suure ulatuse ja olnud erakordselt elav. Vähemalt tõendab seda kaubakoja otsus 1318. a., mis täielikult tahab ära keelata võlguostmise, nimetades sealjuures aga eriti Tartut: „et mitte keegi ei ostaks ega võtaks Novgorodis laenuks kaupa, mille eest peab makstama, kui kaup juba ostetud, Tartus või mõnes muus paigas". Silmanähtavalt pidid vist veel siis tol ajal sündima suuremaulatuslikud äritehted Novgorodi ja Tartu vahel.

Kuivõrt takistavalt mõjusid edaspidisesse arenemisse tulikahjud, mis juhtusid Tartus 1329. a. augustil ja teiskordselt 1335. a., selle üle ei saa me otsustada algmaterjalide puudulikkuse pärast. Teate põhjal, mis, nagu peab oletama, täitsa fantastiliselt on liialdatud ja mille järele ainult 1329. a. tuleõnnetusel üle 2500 inimese olevat hukkunud, võime ainult niipalju otsustada, et kahju suur pidi olema.

Novgorodi „saadiku" Ivan Syp'i tapmine 1329. a. oli iseenesest vähese ulatusega asjaolu, omandas aga seda suurema tähtsuse, kui kaks aastat hiljemini Novgorodis kaupmeeskonna ning venelaste vahel tekkinud tülitsemiste ajal surmati üks venelane ja kaubahoovi kõvasti ähvardasid vihaleaetud hulgad ja sakslaste seisukord veelgi selle läbi halvenes, et nüüd heakstegemist hakati nõudma ka Ivan Syp'i eest. Kuigi käesolevad sekeldused lahendati sel teel, et kaupmehilt selle tasuks hõbedat nõuti, oli ometi kummalgi poolel kogutud rikkalik kaebematerjal lepingu rikkumiste, võltsimiste j. m. kohta, nii et vahekorrad järjest põnevamaks muutusid, mis viis lõppeks kaubandussuluni. Alles 1338. a. algasid Tartus läbirääkimised nimelt Tartu piiskopi Engelbrecht von Doleni kui ordumeistri voliniku ja Tartu vasallidega; Liivimaa linnu ei nimetata imelikul kombel mitte, küll aga Lüübeki ja Wisby esindajaid. Taevaminemis-päevaks allakirjutatud leping ratifitseeritakse Novgorodis, mille järele saadikud, tagasi jõudnud Novgorodist Tartusse, paluvad Riiga, kes ikka veel vastuvaidlematult püsinud esikohal Liivimaa linnade hulgas, lõpetada kaubandussulg, tänades ühtlasi sulu vääramatu teostamise eest. Lepingu tingimusist oleks esile tuua juba esimeses kaubalepingus (1189. a.) ülesseatud põhimõtte kinnitamine, et novgorodlaste sõdides (siin veel täpsamalt ära